

PRAVILNIK

O NASTAVNOM PROGRAMU ZA ŠESTI RAZRED OSNOVNOG OBRAZOVANJA I VASPITANJA

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 5/2008, 3/2011 - dr. pravilnik, 1/2013, 5/2014, 11/2016, 3/2018 i 12/2018)

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuje se nastavni program za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja.

Član 2

Nastavni program za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja odštampan je uz ovaj pravilnik i čini njegov sastavni deo.

Član 3

Nastavni program za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja primenjuje se počev od školske 2008/2009. godine.

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Prosvetnom glasniku".

Samostalni član Pravilnika o dopuni Pravilnika o nastavnom programu za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 5/2014)

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije - Prosvetnom glasniku", a primenjivaće se od školske 2014/2015. godine.

Samostalni član Pravilnika o izmenama Pravilnika o nastavnom programu za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 11/2016)

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije - Prosvetnom glasniku" i primenjuje se od školske 2016/2017. godine.

Samostalni članovi Pravilnika o izmeni Pravilnika o nastavnom programu za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 11/2016)

Član 2

Učenici koji u školskoj 2016/2017. godini pohađaju šesti razred, stiču obrazovanje po nastavnom programu predmeta "Informatika i računarstvo" koji je bio na snazi do stupanja na snagu ovog pravilnika.

Član 3

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije" i primenjuje se od školske 2017/2018. godine.

Samostalni član Pravilnika o izmenama i dopuni Pravilnika o nastavnom programu za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 3/2018)

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku RS - Prosvetnom glasniku", a primenjuje se počev od školske 2018/2019. godine.

Samostalni član Pravilnika o izmeni i dopunama Pravilnika o nastavnom programu za šesti razred osnovnog obrazovanja i vaspitanja

("Sl. glasnik RS - Prosvetni glasnik", br. 12/2018)

Član 2

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku RS - Prosvetnom glasniku", a primenjuje se počev od školske 2018/2019. godine, osim u delu koji se odnosi na program predmeta "SRPSKI KAO NEMATERNJI JEZIK" za šesti razred, koji se primenjuje počev od školske 2019/2020. godine

BOSANSKI JEZIK

(4 sata sedmično, 144 sata godišnje)

Cilj i zadaci:

Cilj nastave maternjega jezika jeste dalji razvoj lingvističkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja iz oblasti jezika, književnosti i kulture, kao i podsticaj na individualnu afirmaciju i razvijanje ličnih i socijalnih sposobnosti.

Zadaci nastave bosanskoga jezika:

Operativni zadaci:

- upoznavanje učenika sa tvorbom riječi;
- upoznavanje sa glasovnim sistemom bosanskoga jezika;
- upoznavanje glasovnih alternacija;
- stjecanje znanja o pridjevskim zamjenicama;
- stjecanje znanja o građenju i značenjima ličnih i neličnih, prostih i složenih glagolskih oblika;
- proširivanje znanja o složenoj rečenici;
- uočavanje razlike i primjena dugih akcenata;
- čitanje i razumijevanje tekstova iz nacionalne i opće književnosti i kulturne baštine;
- prepoznavanje vrijednosti književnih djela i razvijanje sopstvenog čitalačkog ukusa;
- tumačenje uzročno-posljedičnih relacija u umjetničkom tekstu, interpretacija književnog djela i donošenje ličnog suda prilikom interpretiranja;
- uočavanje motiva, emocija i pjesničkih slika u lirskom tekstu;
- upoznavanje osnovnih pojmova iz medijske kulture;
- upoznavanje osnovnih oblika usmenog i pismenog izražavanja.

JEZIK I GRAMATIKA 47 + 13 sati

Obravljavanje i utvrđivanje gradiva koje se u ovom razredu proširuje i produbljuje. Obrada novog gradiva:

Riječi i njihovo značenje

- Podjela riječi prema nastanku
- Porodica riječi
- Korijen riječi
- Načini tvorbe riječi: izvođenje; slaganje

Glasovi

- Samoglasnici, suglasnici i slogotvorno r
- Postanak glasova
- Podjela glasova bosanskoga jezika
- Podjela suglasnika prema mjestu izgovora
- Podjela suglasnika po zvučnosti
- Podjela riječi na slogove

Glasovne promjene

- Palatalizacija
- Sibilizacija
- Nepostojano A
- Jednačenje suglasnika po zvučnosti
- Jotacija
- Jednačenje suglasnika po mjestu izgovora
- Gubljenje suglasnika
- Promjena L u O
- Asimilacija i sažimanje samoglasnika

Pridjevske zamjenice sa obilježjem lica (prisvojne, pokazne, opisne, količinske) i pridjevske zamjenice bez obilježja lica (upitne, odnosne, neodređene, odrične i opće)

Glagoli

- Osnovne karakteristike glagola (glagolski vid i glagolski rod)
- Glagolski oblici: glagolski pridjev trpni, glagolski prilozi, futur II, aorist, zapovjedni način (imperativ), potencijal I, potencijal II, imperfekat, pluskvamperfekat. Prosti i složeni; lični i nelični glagolski oblici.

Rečenica (osnovni pojmovi)

- Rečenice po sastavu
- Predikatska rečenica

- Komunikativna rečenica
- Granice prostih rečenica u složenoj; zavisan i nezavisan odnos; funkcija veznika
- Iskazivanje rečeničnih članova (riječju, skupom riječi, zavisnom rečenicom)
- Atributska i predikatska služba (funkcija) imenica i pridjeva

Ortoepija

- Pravičan izgovor glasova
- Razlikovanje dugih i kratkih akcenata
- Izgovaranje dugosilaznog i dugouzlaznog akcenta
- Intonacija rečenice

Pravopis

- Upotreba velikog slova (pisanje imena vasionkih tijela, pisanje višečlanih geografskih imena)
- Pisanje zamjenica Vi, Vaš
- Pisanje riječce NE uz glagole, imenice i pridjeve
- Pisanje riječce LI uz glagole

KULTURA USMENO I PISMENOG IZRAŽAVANJA 12+12 sati

- Pisanje službenog pisma
- Pisanje izvještaja
- Hronološko i retrospektivno pričanje
- Opisivanje spoljašnjeg i unutrašnjeg prostora (eksterijer, enterijer)
- Opisivanje portreta

Sinonimi, homonimi i antonimi

Pismena i usmena vježbanja:

- Leksičke vježbe
- Kreativno pisanje
- Nekonjživne riječi
- Četiri školska pismena zadatka
- Osam domaćih pismenih zadataka
- Pismene vježbe

KNJIŽEVNOST 60 sati

Lirika:

Narodne lirske pjesme (Izbor iz antologije: Bašić, Husein: Usmena lirika Bošnjaka iz Crne Gore i Srbije, Almanah, Podgorica 2002); Prijedlozi:

- Romansa: Telal vika nasred seljanika
- Djevojka je oblak bratimila
- Po Sjenici povaljana trava
- Đevojke su pod ružicom vezle
- Đevojka je svoje oči klela

Sevdalinke:

- Ne čudim se šipu i planini
- Moćevčiću, mali Carigrade
- Sejdefu majka buđaše
- Ja prošetah šefteli sokakom
- Narodna balada: Smrt Omera i Mejreme
- Sergej Jesenjin: Breza
- Rabidrant Tagore: Gradinar (pjesma po izboru)
- Ismet Rebronja: Kazivar
- Alija Džogović: Bihor
- Musa Ćazim Ćatić: Bosna žubori
- Mak Dizdar: Dažd
- Hamza Humo: Zvuci u srcu
- Muhamed Abdagić: Tetrijeb
- Šukrija Pandžo: Dvije pahulje
- Aleksa Šantić: Emina

Epika:

Narodne epske pjesme:

- Derzelez Alija i Kraljević Marko
- Halil oslobađa sestru Ajku

Narodna proza:

- Iskušavanje pameti, narodna priča
- Nevidljiva kapa, narodna bajka
- Kako je Avdo Međedović načerao trgovce da mu vjeruju, anegdota
- Legenda o postanku Plavskog jezera, legenda
- Šaljive priče o Nasrudin hodži
- Ostali oblici usmene proze
- Petar Kočić: Jablan
- Vilijem Sarojan: Leto lepog belca
- Anton Pavlovič Čehov: Vanjka
- Skender Kulenović: Gromovo đule
- Meša Selimović: Skeledžija
- Safet Sijarić: Rod i dom (odlomak)
- Husein Dervišević: Prodavac osmijeha (odlomak)
- Husein Bašić: Tuđe gnijezdo (odlomak)
- Mula Mustafa Bašeskija: Ljetopis (odlomak)
- Hiljadu i jedna noć: Ali-baba i četrdeset razbojnika; Okvirna priča o Šeherzadi
- Kemal Mahmutefendić: Sve moje cipele
- Irfan Horozović: Inspektor vrtnih patuljaka
- Ahmet Hromadžić: Zlatorun
- Mevluda Melajac: Jorgovani - Šarka
- Ivo Andrić: Knjiga (odlomak)
- Zija Dizdarević: Prosanjane jeseni
- Alija Dubočanin: Kuća u čamcu
- Slavko Kolar: Breza (odlomak)

Drama:

- Muhamed Abdagić: Ramiza (odlomak)
- Branislav Nušić: Analfabeta (odlomak)

Dopunski izbor i domaća lektira:

- Anđela Naneti: Moj deka je bio trešnja
- Ferenc Molnar: Junaci Pavlove ulice
- Džek London: Zov divljine
- Henrik Sjenjević: Kroz pustinju i prašumu
- Isak Samokovlija: Mirjamina kosa
- Nafija Sarajlić: Autobiografske priče (Jedan čas, Šumareva Zorka)
- Prežihov Voranc: Đurđevak

Književnoteorijski pojmovi:

- Književni rodovi i književne vrste

Lirika

- Upoznavanje sa strukturom lirske pjesme. Uočavanje tema, motiva ideja i osjećanja.
- Vrste strofa: monostih, distih, tercina i katren.
- Određivanje ritma i ritmičkih elemenata stiha, intonacija i pauza, naglasak riječi; vrste rime i uloga rime u oblikovanju stiha.
- Upoznavanje osobina pjesničkog jezika (slikovitost, emocionalnost, refleksivnost).
- Upoznavanje jezičko-stilskih izražajnih sredstava: kontrast, hiperbola, gradacija, metafora i alegorija.
- Upoznavanje vrsta lirskih pjesama: ljubavna, rodoljubiva, socijalna i opisna pjesma.
- Osnovne odlike sevdalinke.

Epika

- Uočavanje tema i motiva u epskim djelima. Određivanje fabule i razlikovanje glavnih i sporednih trenutaka radnje, pokretača radnje i pojma zaustavljene fabule. Hronološki i retrospektivni red kazivanja i oblici kazivanja (pripovijedanje, dijalog, monolog i deskripcija).
- Analiziranje portreta (spoljašnjeg i unutrašnjeg), karakteriziranje likova (sociološko i psihološko), kao i uloga unutrašnjeg monologa u karakteriziranju likova.

- Pojam graničnih književnih žanrova. Upoznavanje i analiziranje vrsta epskih djela: pripovijetka, novela, pustolovni, historijski i naučno-fantastični roman.
- Predanja, legende i anegdote.

Drama

- Upoznavanje glavnih faza u razvoju i kompoziciji dramske radnje; monolog i dijalog u drami.
- Komedija - osnovne karakteristike. Razlikovanje komičnog, ironičnog i satiričnog u dramskom tekstu.
- Tragedija - karakteristike. Uočavanje elemenata tragike u dramskom tekstu.

NAČIN OSTVARIVANJA PROGRAMA

Nastava bosanskoga jezika može se uspješno realizirati upotrebom (primjenom) više nastavnih metoda u procesu obrazovanja. Radna praksa je pokazala da su dobri rezultati i dostignuća postizani primjenom različitih nastavnih metoda, gdje svaka ima svoju specifičnu funkciju i kreativnu vrijednost.

Tokom nastavnog procesa učenicima treba prezentirati one sadržajne jezičko literarne vrijednosti koje će im biti potrebne za dalje nivoe školovanja, za stjecanje opće kulture i znanja u životu.

Kao posebna metodološka aktivnost nastavnika je da učenike motivira da sami rasuđuju i donose zaključke pri obradi nastavnih jedinica u kontekstu širih programskih sadržaja.

Nastavnik treba da upozna i uvažava pedagoško-psihološke sposobnosti učenika i da u radnom procesu upotrebljava odgovarajuće didaktičko-metodičke principe. Osobito je značajna didaktička formula da je učenik uvijek u centru obrazovno-radne kreacije, koju nastavnici i ostali pedagoški radnici uspostavljaju primjenjujući afirmisane metodološke standarde. Tok jezičko-literarne didaktičke komunikacije treba da ima metodički smjer: nastavnik - tekst - učenik ili učenik - tekst - nastavnik.

U metodičko-kreativnom kontekstu je i individualna komunikacija: učenik - tekst. Također je produktivna i posredna i neposredna komunikacija: izvor, prenosilac, kanal, primalac - cilj.

Resurs nastavnih metoda u savremenim pedagoško-obrazovnim standardima pruža mogućnosti za širi izbor i primjenu novijih i savremenijih metodoloških varijanata. U realizaciji operativnih sadržaja nastavnik će primjenjivati najproduktivnije metode kojima se stvaraju uslovi za postizanje dostignuća najvišeg stepena.

Svaka didaktička inovacija i inicijativa u nastavnom procesu su korisne, osvježavajuće i privlačne za učenike, koje nastavnik treba da upućuje na kontinuitet i aktivnosti u učionici, školi i van škole - da čitaju, zapisuju, prikupljaju i sistematizuju leksiku, da opažaju i upoznaju sredinu u kojoj žive, da misle na nezavisan način i da argumentovano afirmišu svoja mišljenja.

Poznati didaktički principi moraju biti cilj svakog oblika nastavne prakse i postizanja dostignuća predviđenih ovim planom i programom.

Književnost

U okviru predmeta Bosanski jezik učenici stvaraju (govore, pišu), percipiraju (slušaju, čitaju) i analiziraju svojem uzrastu odgovarajuće umjetničke i neumjetničke tekstove. Radeći na tekstu, učenici razvijaju svoje saznanje i stvaralačke sposobnosti i sposobnosti sporazumijevanja, te upoznaju osnovne razlike u prihvatanju i stvaranju neumjetničkih i umjetničkih tekstova.

Učenici se osposobljavaju za percipiranje i stvaranje usmenih i pisanih neumjetničkih tekstova. Prilikom slušanja čitanja usmjeravaju se na razmišljanje o onome što percipiraju, tj. na kritičko prihvatanje teksta. Također je važno da prilikom govora/pisanja utemelje svoje mišljenje o tekstu. Učenici treba da shvate da je stvaranje teksta planirana aktivnost, tokom koje treba uzimati u obzir onoga/onu kome/kojoj je tekst namijenjen, mogućnosti i zakonitosti jezika koji se koristi, i dobro poznavati temu o kojoj se govori/piše.

Kod obrade neumjetničkih tekstova jednako su važne, pa stoga i jednako zastupljene, sve četiri aktivnosti sporazumijevanja - kod rada u školi, posebno slušanje i govor (jer preovladava saradničko učenje), a zatim i čitanje kao polazna tačka za pragmatičnu, vrijednosnu i gramatičku analizu tekstova. Kada učenici savladaju tehniku čitanja, čitanje u školi se procentualno smanjuje, a povećava se broj aktivnosti u okviru kojih učenici sarađuju kroz rad, stvaraju nove proizvode, upoređuju mišljenja, o njima razgovaraju, otkrivaju razlike, traže uzroke... Kod domaćih zadataka preovladava čitanje, a posebno pisanje (aktivnosti prije i za vrijeme pisanja teza, a poslije toga prepisivanje ispravljenog teksta i priprema za govorni nastup).

Rad na umjetničkim tekstovima i u šestom razredu osnovne škole zasniva se na komunikacijskom modelu književnoga vaspitanja. Osnovni cilj jeste očuvati učenikovo/učenično interesovanje za čitanje i slušanje umjetničkih tekstova i razvijati sposobnosti stvaralačkoga dijaloga s umjetničkim tekstom.

Pošto u čitalačkom razvoju učenika u uzrastu između osme i dvanaeste godine veoma često dolazi do usmjeravanja literarnog interesovanja na proznu literaturu s napetom (često kriminalističkom, avanturističkom) pričom, dobro je birati takve tekstove i u školskoj nastavi književnosti. Uz to u drugom trogodištu sistematski se njeguje i razvija učenikovo/učenično interesovanje za fantastičnu literaturu: narodnu bajku, autorsku bajku i fantastičnu priču. Istovremeno, učenike podstičemo na kreativno stvaranje umjetničkih tekstova i oblikovanje sopstvenih svjetova iz mašte.

Pismeni zadaci

Teme pismenih zadataka treba birati iz oblasti književnosti.

- PLANIRANI SADRŽAJI:

Kategorija	Broj sati	%
Jezik	60	41,67
Književnost	60	41,67
Kultura izražavanja	24	16,67
Ukupno	144	100